
SZERZŐINK

Bak Borbála (1943) történész, egyetemi docens (ELTE BTK)
bakborbala@freemail.hu

Bódy Zsombor (1970) történész (Miskolci Egyetem, BTK)
bomazsor@freemail.hu

Bognár Bulcsu (1970) szociológus (PTE BTK)
bogbu@hotmail.com

Burke, Peter (1937) professor emeritus (Cambridge University)
upb1000@cam.ac.uk

Gelléri Gábor (1976) irodalmár, történész, főiskolai adjunktus
(Berzsenyi Dániel Főiskola)
ggabor1976@yahoo.com

Goda Károly (1978) történész; PhD hallgató (ELTE BTK)
karoly.goda@gmail.com

Harbsmeier, Michael (1951) történész, antropológus (Roskilde Universitet)
miha@ruc.dk

Horváth Gergely Krisztián (1974) szociológus, egyetemi adjunktus (ELTE TÁTK)
hktm@ludens.elte.hu

Jusztin Márta (1953) művelődéstörténész, főiskolai docens
(Budapesti Gazdasági Főiskola)
mjusztin@freemail.hu

Kármán Gábor (1977) PhD hallgató (ELTE BTK/CEU)
hphkag01@phd.ceu.hu

Kiss Gergely (1971) történész, egyetemi adjunktus (PTE BTK)
gpetit.gergely@gmail.hu

Kulcsár Krisztina (1971) levéltáros, történész (Magyar Országos Levéltár)
kulcsar.krisztina@mol.gov.hu

Pakot Levente (1978) Ph.D. hallgató (ELTE BTK Atelier)
pakotlevi@yahoo.com

Popova-Nowak, Irina (1968) történész (Strayer University / University of Phoenix)
i.popova@mail.strayer.edu

Vári András (1953) közgazdász, történész, egyetemi docens (Miskolci Egyetem)
h7506var@ella.hu

CONTENTS

TRAVELLERS AND TRAVELS

Burke, Peter:	Directions for the history of travel	5
Harbsmeier, Michael:	Travel writings as sources of mental history	25
Gelléri, Gábor:	From the Amazon River to the Amazons. Echoes of a “perfect voyage”	54
Kármán, Gábor:	Identity and borders: 17 th century Hungarian travellers in West and East	72
Kulcsár, Krisztina:	Travels of the political and social elites. On the examination of 18 th century voyages from the aspect of German researches	99
Irina V. Popova-Nowak:	The Odyssey of national discovery: Hungarians in Hungary and abroad, 1750–1850	128
Vári, András:	The land of threats. America in the 2 nd half of the 19 th century – through Hungarian eyes	153
Jusztin, Márta:	„Let us travel the roads of our homeland!” The problems of domestic tourism in Hungary between the two World Wars	185

FORUM

Pakot, Levente:	Sixth European Social Science History Conference	209
-----------------	--	-----

PERIODICAL REVIEW

Goda, Károly:	Middle Age history and <i>Urban History</i>	218
---------------	---	-----

BOOKS

Archontology, prosopography and social history.	
Fedeleš, Tamás: The social composition of the Pécs company chaplain during the late Middle Ages (1354–1526) – Kiss, Gergely	228
Köblös, József (ed.): Students of the Pápa College of Reformed Church, 1585–1861 – Horváth, Gergely Krisztián	239
Kulcsár, Krisztina: Travels of Joseph II in Hungary, Transylvania and in the Banatus Temesiensis 1768–1773. – Bak, Borbála	242
Mátay, Mónika: Legal Games, Divorce in Debrecen 1793–1848) – Bódy, Zsombor	248
Max Weber in Hungary. Interpretations of the works of Weber in Hungary	
Molnár, Attila Károly (ed.): Mind and ethics. “The hundred years of Protestant ethics” – Bognár, Bulcsu	252
Authors	261
Contents	262
Abstracts	264

ABSTRACTS

Kármán, Gábor: Identity and borders: 17th century Hungarian travellers in West and East

The survey discusses the identity and self-image of 17th century Hungarian and Transylvanian travellers as conveyed through their travel texts. The cultural borders in the mental map of the travellers coincided with the Eastern and South-eastern borders of Transylvania. The authors placed themselves in the same position as their Western European contemporaries: although the general tone in their diaries was that of admiration, they did not make explicit comparisons to the disadvantage of their home. There are also some cases of criticism on civilisational basis towards the West, which shows, that the travellers felt that they stayed on equal grounds with the West. The few cases of auto-stereotypes also show that some travellers tended to reinforce even the negative stereotypes attributed to Hungarians, in order to question the Western discourse which placed them on a lower grade on a civilisational scale. Towards the Eastern neighbours, the travellers tended to use a condescending tone, qualities such as boorishness, lack of education and barbarity were attributed to Russians, Wallachians and Moldavians. The worst reputation was the share of the Ottomans: in their case, even if – in a very few cases – tolerance and understanding came into picture, there was no possibility of acceptance. Hungarian travellers only used the discourse of their own inferiority towards Western Europeans, when it was a part of their political agenda: otherwise, they included themselves into the concept of the region, imagined on the basis of erudition and Latin education, which they more and more often called Europe.

Gelléri, Gábor: From the Amazon River to the Amazons. Echoes of a “perfect voyage”

The ideal of the “perfect voyage” is one that keeps recurring in European thought since antiquity. The paper first review the manifestations of this ideal, then proposes a new approach for the examination of traditional sources (thus, for example, *ars apodemica* discourses) and proposes the utilization of new sources as fell (e.g. the registers of “ideal libraries”).

One of the basic tenets of my analysis is that the expectations towards this type of text – one which does not yield to inquiries easily and has been grappling with problems of (self-) definition throughout its history – are best rasped

on the recipients' size. Therefore, it is from this aspect that we have approached the travelogue that had achieved, perhaps, the most unanimous success in 18th century France: the voyage of La Condamine along the Amazon River.

During the analysis of this text and its reviews in the contemporary press I have tried to answer the question how, almost uniquely among travelogue writers of the age, La Condamine had been able to meet the expectations of the strictly scientific *Journal des Savants*, the scientific, but Jesuit *Mémoires de Trévoux* and the periodical representing a new, literary and subjective type of journalism, the *Jugements sur quelques ouvrages modernes*. One of the secrets of this success seems to be that the author consciously calculated with this target audiences: while he submitted a several hundred pages long treatise to the French Academy of Sciences, he provided the broader public with a shorter and lighter work that included popular topics as well (such as that of the tribe of the Amazons). He was thus able to embody the "heroic traveler" risking his life as well as the "popular scientist" aware of his audiences' expectations and able to present scientific results in a comprehensible way.

Kulcsár, Krisztina: Travels of the political and social elites.

On the examination of 18th century voyages from the aspect of German researches

The first part of the paper reviews the German attempts to process the travelogues of the 18th century. Hitherto, travelogues have been primarily treated from the point of view of the history of literature and the typology of the genre was created. The University of Bremen and the research center, *Eutiner Forschungsstelle zur historischen Reisekultur* collects, catalogues and analyzes travelogues published in German between the 16th and the 19th centuries. To date, however, researchers have neglected manuscript sources. A project entitled „*Europareisen der politischen Funktionsträger des alten Reichs (1750–1800)*” was launched to make up for this by the *Forschungszentrum Europäische Aufklärung Potsdam* founded in 1996. Rather than focusing on a single type of travelogue, a certain type of voyage or a given social stratum, this research targeted the elites they call "social functionaries" (*Funktionsträger*). Beside the primary travelogues, they also collected the sources related to the preparations and results of the voyages (invoices, reports, correspondence). According to their relative purposes, the project identified five major groups (travels of the ruler - *Regentenreise*, *Fürstenreise*; study tours of the nobility - *Kavalierstour*, *Kavaliersreise*, diplomatic trips - *diplomatische Reise*; official trips - *Berufsreise*; study tours - *Studienreise*).

The Hungarian examples mentioned in the paper are presented on the basis of the German results and according to the German categorization. The paper is the first to create such a systematic overview of the travels of the 18th century Hungary social and political elites through a brief study of the travels of a number of individuals. The paper presents examples of the following types of travels with the most important sources and the possibilities of further research:

The sources uncovered and the examples shown enable the examination of the evolution process of the culture of the Age of Enlightenment (*Kulturtransferforschung*). Within the framework of *Reisefolgenforschung*, the sources enable us to analyze the actual impact of travel on the initial culture of the travellers, the knowledge they acquired and the way in which they were able to utilize at home the cultural, economic, technical and organizational innovations acquired abroad.

Irina V. Popova-Nowak: The Odyssey of national discovery: Hungarians in Hungary and abroad, 1750–1850

The Hungarian symbolic map of the country, or the map of the country in the mind of individual, loaded with emotions, cultural, political and ideological values, had the national capitals, Upper Hungary, Transylvania, the puszta, Balaton, the Danube and the Tisza, as its main highlights. The symbolic map of the world reflected the Hungarian idea of their country located between East and West, overcoming the traces of Asianness and moving along the road of Western civilization. This map of the world, travel routes and the focus of travellers' attention depended on travellers' identities. The journeys across Hungary and abroad marked and at the same time transgressed the real and symbolic boundary lines of the country, the borders of the Habsburg Monarchy and its dominions, and the edges of civilization/barbarity, which often coincided with the ethnic borders within Hungary. Austria was perceived by Hungarian travellers as a part of Europe in terms of the culture and richness of its museums, but was only a passage to Europe as far as the industrialization and the development of political institutions was concerned. When travelling across Hungary, "the people moved across physical space and from one social world to another." Their individual travel agendas pursued by each traveller made it difficult to assign meaning to travel experiences, and often invited criticism from other travellers. As a result of the increasing speed and relative ease of moving across this territory, Hungarian travellers redefined the "social world's spatial dimensions," and re-discovered the social groups of rural and urban areas. Like the maps which fixed the frontier lines, the guide books and travel accounts fixed the travel routes and sets of objects to be seen during the journey.

The Hungarian gentry and urban non-noble professionals of the first half of the nineteenth century were moved by patriotism, to be understood as a “middling virtue determined by altruism, goodwill, discernment and uprightness” linked to “a community-related moral-political attitude”, and intended to “organize and personalize” their “country as a place of life for human beings protected by law”. Travel across Hungary ceased to be a part of the trip to Europe, and acquired its own value and attraction. Trips within the country were journeys of “nationalizing” the landscapes through quoting Hungarian poets, recalling celebrities and historical events. Travels abroad were the journeys of learning about the Hungarian past and looking into the Hungarian future. Like threads plaited into an intricate ornament of the lace, the lines of travel routes and travel narratives were braided into the story of the nation and its territory.

Vári, András: The land of threats. America in the 2nd half of the 19th century – through Hungarian eyes

In the first half of the 19th century, the US was an enormously fascinating and attractive land for Hungarians to travel in and to report on. The Hungarian liberal Bölöni Farkas travelled and wrote on America at the same time as Tocqueville, with resounding success. This paper picks up the story of the changing image of America after the 1849 defeat of the revolution in Central-Europe. It is a story of consecutive deterioration of the shining image of America. The travellers were of very different social background, from aristocratic landowner to professional journalist, from university lecturer of chemistry to a clerk of the Ministry for Agriculture, Industry and Trade. The deepening aversion to America can be linked to a generally sceptical outlook towards the development of capitalism and liberal political democracy. Interestingly, however, it does not stop there. From the first to the last of the travellers there are a number of criticisms, which reflect profound differences in the way an appropriate, humane, dignified life of the community is pictured by the visitors as opposed to what they see in the US.

Jusztin, Márta: „Let us travel the roads of our homeland!” The problems of domestic tourism in Hungary between the two World Wars

Modern tourism emerged in Hungary between the two World Wars. Its market supply and demand, structure and directions of development were not only defined by contemporary factors, but by the travelling habits of the late 19th century and the consequences of the Trianon peace dictates.

The travelling habits and trends of the late 19th century were primarily related to the famous health spas and climatic resorts of historical Hungary and the Monarchy, the Alps and the Tartan Mountains. As a result of Trianon, the most favoured, best equipped targets were removed beyond the borders of the country. However, the recuperation from the shock of the First World War and the revitalization of the industry brought about the renewal of travelling habits, too. Holidays became a real option for broader strata of society. The shift in the structure of supply and demand, the travel of masses to the old, traditional resorts of the Monarchy that were now *abroad*, involving a substantial outflow of money, caused sensitive losses for the country's budget. Inbound tourism was unable to make up for this deficit. Tourism experts had to face the challenge of keeping would-be holiday-makers within the borders, thereby improving the trade gap in the balance of the tourism industry. Beside administrative measures and the encouragement of inbound tourism, they also turned to the development of domestic tourism to achieve this end. This effort was directed towards changing old, rigid travelling habits, which required the creation of new, attractive domestic targets. The program, *Let us travel the roads of our homeland!*, equally served economic purposes and tried to teach people to notice the values of the shrunken country.

A KORALL szerzőinek!

A KÉZIRAT LEADÁSA

A szerkesztőség társadalomtörténeti, másol nem publikált cikkeket, recenziókat fogad el közlésre, kizárólag az alábbi formai feltételek teljesítésével. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy átdolgozás javaslatával visszaadja a kéziratot a szerzőnek.

A kézirat megjelentetésével a szerzők elfogadják, hogy cikkük kivonata, a lap példányainak elfogyta után pedig az egész cikk az Interneten (www.korall.org) is megjelenik. (Amennyiben ehhez a szerző nem járul hozzá, úgy azt írásban jelezze a szerkesztőségnek.)

Minden szerző tiszteletpéldányként öt, recenzió esetén három példány átvételére jogosult.

A kézirat szövegét lemezen vagy e-mailen kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, lehetőség szerint mellékelve egy kinyomtatott példányt, mely megegyezik a fájl tartalmával. (Célszerű a táblázatokat, ábrákat külön fájlban is leadni.) Felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a szövegszerkesztők generált lábjegyzet funkcióját használják. Minden szerzőtől kérünk egy 1000–1500 leütés terjedelmű rezümét angol vagy magyar nyelven. Kéziratot nem őrzünk meg.

Recenziók esetén a recenzált munká(k)ról az összes könyvészeti adatot (kiadó, oldalszám, mellékletek, térképek, illusztrációk, sorozat megnevezése) is kérjük feltüntetni, illetve idegen művek esetén a címet lefordítani []-ben megadva azt.

HIVATKOZÁSOK

Mind az irodalmi, mind a forráshivatkozásokat, továbbá minden megjegyzést lábjegyzetben kérünk feltüntetni.

Az irodalmi hivatkozások a következő formátum szerint szerepeljenek: Szerző évszám: oldalszám. (pl. Nagy 1988: 23.) Több szerző által jegyzett mű esetén a hivatkozás formátuma: Szerző–Szerző évszám: oldalszám. (pl. Berger–Luckmann 1998: 104–105.)

A forráshivatkozások a forrástípusnak (levéltári forrás, újságcikk, interjú stb.) megfelelő formát kövessék. Levéltári források esetében kérjük rövidített formában hivatkozzon a szerző, s a rövidítést hátul a források között oldja fel. (pl. Somogy Megyei Levéltár (= SML), Főispáni iratok (= Fi) 13789/1935.)

A tanulmány után először a felhasznált levéltári, könyvészeti és egyéb források (pl. interjú: ki készítette, kivel, mikor) sorolandók fel. Például:

FORRÁSOK

Vas Megyei Levéltár, Alispáni iratok 1931–1937.

Nemzeti Sport (1925–1935)

Interjú Nagy Ferenc tájfunóval 1983. február 12-én, készítette Debreceni Rezső.

(A szerző tulajdonában.)

A hivatkozott irodalom jegyzéke a felhasznált források után következik, a cikk legvégén, tételes felsorolásban, abc-sorrendben. Az irodalmi hivatkozások formátuma tekintetében az alábbi példák irányadóak:

HIVATKOZOTT IRODALOM

[Kötetek:]

Botond Ágnes 1991: *Pszichohistória – avagy a lélek történetiségének tudománya*. Budapest

Baross Károly, bellusi (szerk.) 1893: *Magyarország földbirtokosai*. Budapest

[Tanulmánykötetből:]

Hudi József 1997: Veszprém vármegye nemessége 1812-ben. In: Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Imre (szerk.): *Mágnások, birtokosok, címerlevelese. (Rendi társadalom – polgári társadalom 9.)* Debrecen, 219–227. [sorozat nevét zárójelben normál betűvel!]

[Idegen nyelvű publikáció:]

Heather, Peter – Matthews, John 1991: *The Goths in the Fourth century*. Liverpool

[Folyóiratból:]

Láng Panni 1986: Egy budapesti polgárcsalád mindennapjai. *Történelmi Szemle* 29. 1. 80–94.

[Lexikon szócikk:]

‘Korallok’ szócikk. In: Révai Új Lexikona 12. kötet, Budapest, 1915. 26.

[Újságcikk:]

Szőnyi Ottó 1926: A pécsi püspökség templomai. *Dunántúl* 1926. december 25. 18.

[Lehetőség szerint szerepeljen itt az oldalszám is, s az év kétszer legyen kiírva. Amennyiben az újságcikk egy szakirodalmi/irodalmi cikket jelöl, a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel. Ha azonban forrásként használjuk (pl. szövegelemzésre, adatforrásként stb.), a források jegyzékében szerepeltessük azt!]

[Kéziratok:]

Katádfay Tihamér 1966: *Legnagyobb gondolataim*. Kézirat. (Vas Megyei Levéltár, Kézirattár 551. sz.)

[A lelőhely (pl. OSZK Kézirattár) megjelölése fontos. Amennyiben forrásként használjuk, akkor oda kerüljön. Ha tudományos műként, akkor kötethez hasonlóan a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel.]

[Megjelenés alatt álló publikáció:]

Gyáni Gábor 2001: Érvek a kettős struktúra elmélete ellen. *Korall* 3–4. Megjelenés előtt

EGYÉB

- Kerüljük a p., pp., o., old., i.m., ld. rövidítéseket!
- Ügyeljünk az elválasztójel (-) és a kötőjel (–) helyes használatára! (Számok, évszámok, oldal-számok közé „–” jelet rakjunk!)
- Az idézeteket csak e jelek közé: „” írjunk! Idézetben belüli idézet »...« jelek közé kerüljön!
- A szerző vagy a fordító által tett megjegyzések formátuma: (A Szerző) (A Ford.) (Kiemelés tőlem – X. Y).
- A % jel mindig tapad a számhoz!

A KORALL SZERKESZTŐSÉGE ÉS SZERKESZTŐI

Korall Társadalomtörténeti Folyóirat Szerkesztőség • 1113 Budapest, Valkói u. 9.

Megrendelés: terjesztes@korall.org, Honlap: www.korall.org, E-mail: korall@korall.org

Czoch Gábor, g.czoch@tla.hu

Horváth Gergely Krisztián – főszerkesztő, hktm@ludens.elte.hu

Granasztói Péter, grana@neprajz.hu

Klement Judit, eperfa@hotmail.com

Lengvári István, lengvari@lib.pte.hu

Pozsgai Péter, peter.pozsgai@uni-corvinus.hu

Szegedi Péter, szegedi.peter@forsense.hu

A KORALL az alábbi könyvesboltokban kapható:

BUDAPEST

Budapesti Teleki Téka
1088 Baross u. 1.

ELTE BTK Jegyzetbolt
1088 Múzeum krt. 6/8.

Írók Boltja
1061 Andrássy út. 45.

Kis-Magiszter Könyvesbolt
1053 Magyar u. 40.

Osiris Könyvesbolt
1053 Veress Pálné u. 4-6.

Pont Könyvesbolt
1051 Nádor u. 8.

DEBRECEN

Lícium Könyvesbolt
4026 Kálvin tér 2/c.

Sziget Egyetemi Könyvesbolt
4010 Egyetem tér 1.

MISKOLC

Egyetemi Könyvesbolt
3515 Egyetemváros

PÉCS

Széchenyi Könyvesbolt
7624 Rókus u. 5.

SZÁZADVÉG

ÚJ FOLYAM 41. SZÁM 2006. 3. SZÁM

Tartalomjegyzék

Tilos az á...

Menyhárd Attila–Mike Károly–Szalai Ákos: A tiltás hatástalansága.

Kogens szabályok a szerződésjogban

Cserne Péter: Szerződési szabadság és paternalizmus: adalékok a szerződési jog közgazdasági elemzéséhez

Fejések

Személyi László–Csanády Márton: Brain drain. Közelkép a diplomás magyarokról

Nagy Beáta–Vicsek Lilla: Mit ér a női vezető szava?

Férfi és női vezetők megítélése önkormányzati dolgozók körében

Fogalomtár

Keller Márkus: A Bildungsbürgertum és az értelmiség fogalmának összehasonlító vizsgálata

Századvég-szövegelő

„Az a történelem amire tényleg építünk, kétszáz évvel ezelőtt kezdődött.”

Farkasfalvy Dénessel Balázs Zoltán és Szalay Ákos beszélgetett

www.szazadveg.hu

Századvég Kiadó, 1037 Budapest, Nagybatonyi u. 8–10.

REGIO

Kisebbség, Politika, Társadalom. 17. évfolyam, 2006. 2. szám

Tartalomjegyzék

PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK UKRAJNÁBAN

Anatolij Kljucskovics: Az ukrajnai pártok működésének politikai–jogi keretei

Volodimir Bodnár – Jurij Osztapec: Az arányos választási rendszer bevezetésének előfeltételei és alapvető jellemzői Ukrajnában

Volodimir Bodnár – Jurij Osztapec: A 2006. évi ukrajnai parlamenti választások országos és regionális aspektusból

A MUNKAVÁLLALÓK VILÁGA

Pulay Gergő: Etnicitás, állampolgárság és munkaerőpiaci kategorizáció

Csata Zsombor: A képzésből a munka világába való átmenet az erdélyi diplomás fiataloknál

Dux László: Külföldi munkavállalók Japánban

MŰHELY

Beszámoló a *Nations and Their Pasts: Representing the Past, Building the Future* című londoni konferenciáról

Lajtai L. László: A nemzet nemzetköziesítése és a múlt jelenvalósága

Fisli Éva: Kávészünet. Beszámoló *átlóharánt*

SZEMLE

Vaspál Veronika: Az Auschwitz-emlékezethely narratívái a szocialista Lengyelországban. *Jonathan Huener*: Auschwitz, Poland, and the Politics of Commemoration, 1945–1979

Rigán Lóránd: Repolitizált poliszok. *Demeter M. Attila*: Republikanizmus, nacionalizmus, nemzeti kisebbségek

KÖNYVISMERTETÉS

Rácz József – Takács Ádám (szerk.): Drogpolitika, hatalomgyakorlás és társadalmi közeg. Elemzések foucault-i perspektívából

Ára 1000Ft

